

Joanna Pluta

Streszczenie pracy doktorskiej

„Historia i współczesność psychologii mediów. Próba syntezy i prognozy rozwoju.”

Tematem pracy jest historyczny rozwój i współczesny stan badań w obszarze psychologii mediów. Zostały scharakteryzowane poszczególne środki masowego przekazu oraz ich oddziaływanie na odbiorcę czyli tak zwany wpływ medialny. Z tych badań i rozważań teoretycznych, często interdyscyplinarnych, wyłoniła się w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku nowa subdyscyplina - psychologia mediów. Jest to nauka badająca zależności między człowiekiem oraz mediami i technologiami z uwzględnieniem kontekstu psychologicznego, społecznego, politycznego i kulturowego. Psychologia mediów integruje dorobek psychologów z dorobkiem socjologów, medioznawców, kulturoznawców i przedstawicieli innych dyscyplin. Z tego powodu jest ona różnie klasyfikowana, nie tylko jako jedna z subdyscyplin psychologii, ale również jako samodzielna nauka o charakterze hybrydycznym (Dill, 2013a; Ptaszek, 2013). Do podstawowych zadań psychologii mediów należy „opis i wyjaśnianie tych przeżyć i zachowań jednostek, na które mają wpływ (...) media komunikacji indywidualnej i masowej” (Winterhoff-Spurk, 2007, s. 19). Przyjęta przez tę naukę perspektywa psychologiczna pozwala na podejmowanie pełniejszych prób zrozumienia interakcji człowieka z technologią (Rutledge, 2010). Można stwierdzić, że psychologia mediów jest ważnym obszarem badań ze względu na charakterystyczne cechy współczesnego świata, takie jak ciągłe powstawanie nowych technologii, które dokonują redefinicji codziennego życia każdego człowieka (Rutledge, 2010).

Celem pracy jest autorska próba spojrzenia na rozwój mediów oraz na ich oddziaływanie na zachowanie i procesy psychiczne człowieka. Przegląd i klasyfikacja badań, a także próba ich metaanalizy powinna ułatwić nie tylko zrozumienie obecnego stanu psychologii mediów ale także pozwolić na postawienie prognoz co do ich rozwoju i wskazanie nowych obszarów badawczych. Praca składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym z nich omówiono historię najpopularniejszych środków przekazu oraz ich wpływ na funkcjonowanie odbiorców. Drugi rozdział pracy przedstawia szczegółowo psychologię mediów - jej początki, kluczowe badania mające miejsce przed formalnym wyodrębnieniem się dyscypliny, związki z innymi dyscyplinami, trudności definicyjne oraz opis podstawowych metod badawczych stosowanych w jej obrębie. Rozdział trzeci został

poświęcony prezentacji teorii związanych z problematyką oddziaływania mediów; tu przedstawiona została ich autorska klasyfikacja oraz próba ujednoczenia terminologii dotyczącej nazw teorii wraz z uporządkowaniem ich tłumaczeń. Następny rozdział przedstawia popularną wśród psychologów mediów problematykę – oddziaływania tekstów medialnych zawierających treści agresywne oraz prospołeczne, ukazaną w postaci przeglądu najważniejszych podejść teoretycznych, badań, metaanaliz oraz innych kwestii. Rozdział piąty ma postać syntetycznego omówienia pozostałych aspektów związanych z wpływem medialnym. Znalazły się w nim takie zagadnienia jak wartości w mediach, reprezentacje medialne różnych grup społecznych oraz reklama. Ostatni rozdział pracy został poświęcony psychologii mediów w Polsce, a więc przede wszystkim temu, w jaki sposób rodzimi badacze przedstawiają zagadnienia zawarte we wcześniejszych rozdziałach. Rozdział ten zawiera także podsumowanie podobieństw i różnic między tematami podejmowanymi przez polską i zagraniczną psychologię mediów.

Podsumowanie pracy zawiera między innymi zalecenia i propozycje dotyczące rozwiązania problematycznych kwestii, ocenę popularności i stanu badań nad poszczególnymi aspektami oddziaływania treści przekazu oraz prognozę rozwoju tej nauki. Na podstawie dotychczasowego dorobku psychologii mediów można stwierdzić, że w ostatnich dekadach nastąpił zwrot w kierunku postrzegania użytkownika mediów jako osoby aktywnej, często świadomie decydującej o sposobach wykorzystania mediów i interpretującej teksty medialne na swój własny, indywidualny sposób. Obecnie dużą uwagę poświęca się zmiennym modyfikującym związek między mediami a zachowaniem, takim jak różnice indywidualne oraz kontekst społeczny, kulturowy i ekonomiczny.

Mimo znacznej ilości raportów na temat skutków użytkowania mediów, w dalszym ciągu wiele kluczowych zagadnień nie zostało jednoznacznie wyjaśnionych, w związku z czym istnieje potrzeba prowadzenia dalszych badań. Wciąż nie ma także powszechnej zgody dotyczącej najważniejszych mechanizmów odpowiadających za oddziaływanie np. agresywnych treści medialnych. Uwagi wymaga także dbałość o rozwój metodologii badań. Wśród innych wymagających dalszej eksploracji tematów wymienić można oddziaływanie prospołecznych treści medialnych, a także wpływ na odbiorcę innych środków przekazu niż telewizja, której do tej pory poświęcono najwięcej badań.

W pracy przedstawiono całościowe ujęcie stanu wiedzy psychologii mediów, przede wszystkim w nauce europejskiej, amerykańskiej oraz polskiej, pominięto lub skrótowo zaprezentowano dorobek badaczy z innych krajów. Dysertacja stanowi przyczynek do

dalszych badań empirycznych, wskazując luki i braki w obecnym dorobku naukowym. Dzięki systematyzacji teorii może ona ułatwiać także znajdowanie podstaw teoretycznych potrzebnych do wyprowadzania nowych hipotez badawczych.

Joanna Płuta